

ELI GRIFITS

MESTA

PRELASKA

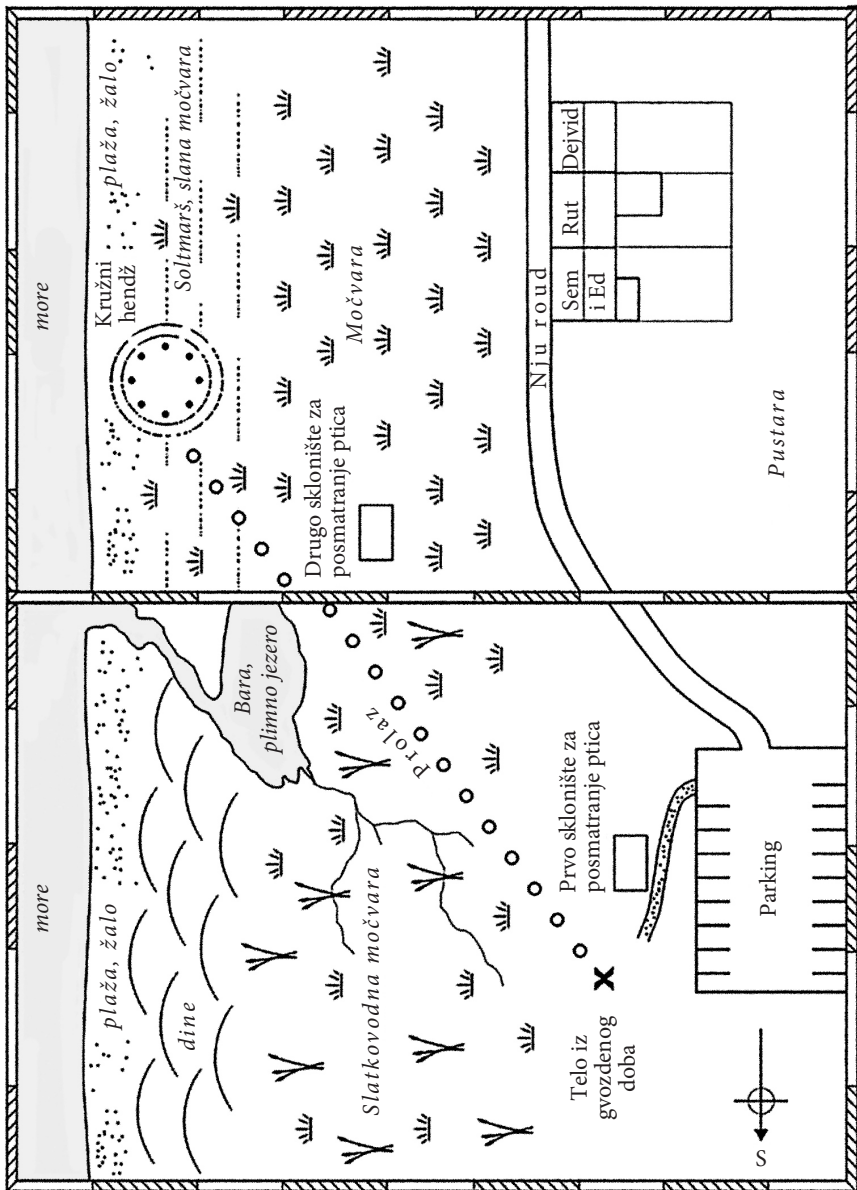
Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

 Laguna

Naslov originala:
Elly Griffiths
THE CROSSING PLACES

Copyright © 2009 by Elly Griffiths
Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Mardž

Prolog

S ačekali su oseku i krenuli s prvim svetlom. Cele noći je padala kiša pa se tlo blago penilo, izmaglica se podizala da se priključi nisko navučenim oblacima. Nelson je došao po Rut u neobeležanim policijskim kolima. Sedeo je pored vozača, a Rut je sela pozadi, kao putnica u naručenom taksiju. Vozili su se u tišini do parkinga u čijoj su blizini prvi put nađene kosti. Dok su se vozili Soltmarš roudom, čuli su se samo stakato pucketanje policijskog radija i teško disanje prehladenog vozača. Nelson nije ništa rekao. Nije imalo šta da se kaže.

Izašli su iz kola i pošli preko kišom natopljene trave prema močvari. Vetar je šaptao kroz trsku i tu i tamo se mogla videti mirna, smrknuta voda u kojoj se odražavalo sivo nebo. Rut je stala na rubu močvare i potražila prvi potopljeni stub, vijugavu stazu od šindre što vodi kroz varljivu vodu ka izlazu sa močvarnog tla. Kad ga je našla, upola pod slankastom vodom, krenula je ne osvrćući se.

Prešli su močvaru ćuteći. Kad su se približili moru, izmaglica se razila i kroz oblake je počelo da se probija sunce. Kod kamenog kruga hendža*, voda se povukla i pesak se

* Preistorijski spomenik kružnog oblika. (Prim. prev.)

presijavao na ranom jutarnjem svjetlu. Rut je kleknula na zemlju, kao što je pre mnogo godina videla da Erik radi. Blago je lopaticom uklonila drhtavo žitko blato.

Najednom se sve utišalo; čak su i morske ptice prestale da kriče i da se dozivaju iznad njih. Ili su možda i dalje bile tu, samo što ih ona nije čula. Čula je Nelsonovo teško disanje u pozadini, ali osećala se neobično mirno i sabrano. Čak i kad ju je ugledala, malu ruku na kojoj je i dalje bila narukvica s krštenja, čak ni tada nije osećala ništa.

Znala je šta će naći.

Prvo poglavlje

Buđenje je kao ustajanje iz mrtvih. Spori uspon iz sna, oblici koji se naziru u tami, budilnik što zveni kao truba strašnog suda. Rut je pružila ruku i uz tresak oborila budilnik na pod, gde je nastavio da zveni prekoreva-jući je. Ustala je, stenjući, i podigla roletnu. Još je bio mrak. Nije fer, kazala je sebi i trгла se kad je stopalima dodirnula hladne daske patosa. Neolitski čovek je odlazio na spavanje kad zađe sunce i budio se kad izađe. Zašto mislimo da je u redu ovako? Zaspali na sofi za vreme noćnih vesti, a onda se odvući na sprat da ležiš bez sna, nad knjigom o inspektoru Ribasu, pa slušati BBC na radiju, brojati pogrebne lokacije iz gvozdenog doba ne bi li zaspala, i sad ovo – buđenje u mraku, nalik smrti. Jednostavno nije fer.

Pod tušem joj je voda odlepila kapke i kosa joj je potekla niz leđa. Ovo je krštenje, moglo bi se reći. Rutini roditelji su ponovo rođeni hrišćani i ljubitelji su Punog Potapanja Za Odrasle (obavezna velika slova). Rut jasno uviđa koliko je to privlačno, ako izuzme mali problem što ne veruje u boga. Ipak, njeni roditelji se Mole Za Nju (opet velika slova), što bi trebalo da bude utešno, ali nekako nije.

Živahno se izbrisala peškirom i zagledala se u zamagljeno ogledalo, zapravo ne gledajući. Zna šta će videti i to saznanje

nije ništa utešnije od roditeljskih molitava. Smeđa kosa do ramena, plave oči, bleđa koža – i kako god da stane na vagu, trenutno proteranu u ostavu s metlama – teška je osamdeset kilograma. Uzdahnula je (ne definiše me moja težina, debljina je stanje uma) i istisnula pastu za zube na četkicu. Ima divan osmeh, ali trenutno se ne osmehuje, a i to je nisko na spisku utešnih stvari.

Čista, vlažnih stopala, otišla je bosa u spavaću sobu. Danas ima predavanja pa će morati da se obuče malo formalnije nego inače. Crne pantalone, bezoblični crni gornji deo. Gotovo da nije ni gledala odeću dok je birala. Volela je boje i šarene tkanine; štaviše, bila je slaba na šljokice, perlice i štras. Ali to nikad ne biste zaključili po njenoj garderobi. Red strogih tamnih pantalona i širokih tamnih jakni. Fioke njene komode od borovine pune su crnih džempera, dugih kardigana i neprozirnih hulahopki. Nosila je farmerke dok nije stigla do veličine šesnaest i sad su joj omiljene pantalone s gumom u pojasu, naravno crne. Ionako je prestara za farmerke. Dogodine će napuniti četrdeset godina.

Obučena, pažljivo je sišla niz stepenice. Malena seoska kuća ima veoma strme stepenice, više nalik merdevinama nego stepeništu. „Nikad neću moći da ih savladam“, kazala je njena majka prilikom svoje prve i jedine posete. A ko to traži od tebe?, odgovorila joj je Rut u sebi. Njeni roditelji su tad odseli u lokalnom pansionu s doručkom jer Rut ima samo jednu spavaću sobu; penjanje na sprat uopšte nije bilo potrebno (i u prizemlju ima toalet, ali je pored kuhinje, što njena majka smatra krajnje sanitarno neprihvatljivim). Stepenice vode direktno u dnevnu sobu sa išmirglanim drvenim patosom, udobnom izbledelom sofom, velikim smart televizorom i knjigama koje prekrivaju sve raspoložive površine. Uglavnom knjige iz oblasti arheologije, ali i krimići i trileri,

kuvari, turistički vodiči, ljubavni romani o doktorima i bolničarkama. Rut svakako ima raznovrstan ukus. Naročito voli dečje knjige o baletu i jahanju, mada nikad nije probala da se bavi nijednom od tih aktivnosti. Kuhinja je jedva imala prostora za frižider i šporet, ali Rut je, uprkos kuvarima, retko kuvala. Sad je uvežbanim pokretima uključila ketler, stavila hleb u toster i upalila Radio 4. Onda je pokupila beleške za predavanja i sela za sto ispod prednjeg prozora. Njeno omiljeno mesto. Van vrta pred kućom, s travom koju povija vetar i polomljenom plavom ogradom, nema ničega. Samo kilometri i kilometri močvarnog zemljišta, istačkanog kržljivim žbunjem žutilovke i išpartanog izukrštanim, varljivim potočićima. Ponekad se u ovo doba godine na nebu vide divlje guske i perje im postaje ružičasto na zracima izlazećeg sunca. Ali danas je sivo zimsko jutro i nema živog stvorenja dokle pogled može da dopre. Sve je bledo i isprano, sivo-zeleno se stapa sa sivobelim sve do mesta susreta močvare s nebom. More je daleko, linija tamnije sive boje, galebovi jašu na talasima. Krajnja pustoš i Rut nema blagog pojma zašto joj se toliko sviđa.

Jela je tost i pila čaj (više voli kafu, ali čuva se za pravi espresso na univerzitetu). Dok je jela, prelistavala je beleške za predavanja, prvobitno odštampane ali sada izvrljane palimpsestom dodatnih beležaka olovkama raznih boja. „Rod i praiistorijska tehnologija“, „Iskopavanje artefakata“, „Život i smrt u mezolitu“, „Uloga životinjske kosti u iskopavanjima“. Mada je tek početak novembra, božićni semestar će se uskoro završiti i ovo će biti njena poslednja nedelja predavanja. Načas je zamislila lica svojih studenata; iskrena, marljiva, pomalo dosadna. Sad predaje samo postdiplomcima i prilično joj nedostaje nehajni, mamurni humor studenata osnovnih studija. Njeni studenti su tako

prilježni, presreću je posle predavanja da razgovaraju o čoveku iz Lindoua i o čoveku iz Boksgrouva i o tome da li su žene imale značajnu ulogu u praistorijskom društvu. Rut poželi da vikne: „Pogledajte oko sebe, nemamo uvek značajnu ulogu ni u *ovom* društvu. Zašto mislite da bi banda režećih lovaca i sakupljača bila prosvেćenija od nas?“

U svest joj se probila radio-emisija *Misao dana*, podsećajući je da je vreme da krene. „U nekim slučajevima, Bog je kao ajpod...“ Spustila je tanjir i šolju u sudoper i ostavila hranu za mačke, za Sparki i Flinta. Dok je to činila, odgovorila je uvek prisutnom zajedljivom sagovorniku u glavi. „U redu, slobodna sam, sama, gojazna žena i imam mačke. Pa šta? I dobro, ponekad razgovaram s njima ali ne zamišljam da mi odgovaraju i ne pretvaram se da sam za njih išta više od udobnog izvora hrane.“ Baš u tom trenutku se Flint, veliki žuti mačor, provukao kroz mačja vratanca i zagledao se u nju zlatnim očima, ne trepćući.

„Da li Bog odgovara listi 'nedavno puštanog' ili ponekad treba da pritisnemo taster da se stavke izmešaju?“

Rut je pomilovala Flinta i vratila se u dnevnu sobu da stavi papire u ranac. Stavila je crveni šal (jedino što ima u boji: čak i debeli ljudi mogu da kupuju šalove) oko vrata i obukla jaknu. Onda je ugasila svetla i izašla iz kuće.

Rutina kućica je jedna u nizu od tri na rubu Soltmarša. U jednoj stanuje čuvar skloništa za ptice, u drugu leti dolaze vikendaši koji često prave toksične roštilje i parkiraju terensko vozilo kojim joj zaklone pogled. Put je povremeno poplavljen u proleće i u jesen, a usred zime je često neprohodan. „Zašto ne živiš na nekom pogodnijem mestu?“, često je pitaju kolege. „Ima lepih nekretnina u Kings Linu, ili čak i u Blekniju ako želiš da budeš bliže prirodi.“ Rut ne ume da objasni, čak ni sebi, zašto devojkicu rođenu i odraslu u južnom

Londonu toliko privlače ove negostoljubive močvare, ovo pusto blatno zemljište, ovaj usamljenički, nepopustljivi predeo. Prvi put je došla u Soltmarš radi istraživanja, ali ni sama nije znala šta ju je navelo da tu i ostane, uprkos svim razlozima protiv toga. Samo im kaže: „Navikla sam. A ionako, mačke ne vole da se sele.“ I oni se onda smeju. Stara dobra Rut, odana svojim mačkama, koje su joj, naravno, zamena za decu; šteta što se nije udala, stvarno je veoma privlačna kad se osmehne.

Danas je, međutim, put čist, samo joj uvek prislan vetar nanosi tanku liniju soli na vetrobran. Pod točkovima joj prska voda a ona to i ne primećuje, polako prelazi preko rešetke za stoku i savlađuje zavojiti put koji vodi u selo. Leti se krošnje drveća sastave iznad glave, u misteriozni zeleni tunel. Ali danas su drveta samo skeleti, pružaju gole ruke ka nebu. Vozi-la je malo brže nego što je mudro, prošla pored četiri kuće i zamandaljenog paba od kojih se sastoji selo, pa skrenula za Kings Lin. Prvo predavanje je u deset. Ima dosta vremena.

Rut predaje na Univerzitetu Severnog Norfoka (skraćeno USN), novom univerzitetu odmah izvan Kings Lina. Predaje arheologiju, što je ovde nova disciplina, uže stručno forenzičku arheologiju, što je još novije. Šef katedre Fil često se šali rečima da u arheologiji nema ničeg novog i Rut se uvek poslušno nasmeje. Samo je pitanje vremena, razmišljala je, kad će Fil nabaviti nalepnicu za branik s natpisom: „Arheolog ga je iskopao“, ili: „Nikad nisi prestar za arheologa.“ Njeno posebno interesovanje su kosti. Zašto kostur ne ide na bal? Zato što nema telo kojim bi plesao. Već je čula sve te šale, ali opet se smeje svaki put. Studenti su joj prošle godine kupili kartonsku figuru Bounsa iz *Zvezdanih staza*, u prirodnoj veličini. Stoji na vrhu njenih stepenica i plaši mačke.

Na radiju neko diskutuje o životu posle smrti. Zašto osećamo da nam je potrebno da stvorimo raj? Da li je to znak da on negde zaista postoji ili se samo masovno tome nadamo? Rutini roditelji govore o raju kao da je to nešto veoma poznato i blisko, nekakav kosmički tržišni centar gde svi znaju svoj put i imaju besplatnu kartu za celodnevno parkiranje, i gde će Rut zauvek čamiti u podzemnoj garaži. Sve dok, naravno, ne bude Ponovo Rođena. Rut je miliji katolički raj, kako ga je upamtila sa studentskih ekskurzija u Italiju i Španiju. Beskrajna nebesa sa oblacima, tamjan i dim, tama i misterija. Rut voli Beskrajno: slike Džona Marina, Vatikan, nebo u Norfoku. Srećom te je tako, pomislila je suvo, dok je skretala u krug univerziteta.

Univerzitet se sastoji od duguljastih niskih zgrada, povezanih staklenim prolazima. U siva jutra poput ovog izgleda primamljivo, sa žučkastim svetlom što sija preko bezbroj parking-mesta, redom patuljastih svetiljki što osvetljavaju put do zgrade s katedrom za arheologiju i prirodne nauke. Izbliza izgleda manje impresivno. Premda je zgrada stara samo deset godina, pojavile su se pukotine na betonskoj fasadi, na zidovima su grafiti, a oko trećine patuljastih lampi ne radi. Rut, međutim, nije primećivala ništa od toga dok se parkirala na svom uobičajenom mestu i izvlačila teški ranac – težak jer je pun kostiju.

Dok se penjala stepeništem koje vodi u njenu kancelariju i zaudara na vlagu, razmišljala je o prvom predavanju: „Osnovni principi iskopavanja“. Iako su postdiplomci, mnogi njeni studenti imaju vrlo malo ili nemaju uopšte neposrednog iskustva sa kopanjem. Mnogi su iz stranih zemalja (univerzitetu trebaju plaćene školarine) i smrznuta zemlja Istočne Anglije biće kulturni šok za njih. Zato i neće izaći na zvanično prvo iskopavanje sve do aprila.

Dok je u hodniku tražila elektronsku kartu za otključavanje, videla je da joj se približavaju dva čoveka. Jedan je Fil, šef katedre, a drugog ne poznaje. Visok je i taman, s prosedom kosom ošišanom vrlo kratko, i ima u njemu nečeg uzdržanog i pomalo opasnog, što je navodi na pomisao da zacelo nije student, a sasvim sigurno ne ni predavač. Pomerila se u stranu da ih pusti da prođu, ali, na njeno iznenađenje, Fil se zaustavio pred njom i obratio joj se ozbiljnim glasom, koji je ipak imao loše skriven prizvuk uzbuđenja.

„Rut. Ovde je neko ko želi da te upozna.“

Znači ipak student. Rut se spremila da se predusretljivo osmehne, ali osmeh joj se sledio zbog onoga što je Fil zatim rekao.

„Ovo je detektiv glavni inspektor Hari Nelson. Želi da razgovara s tobom o ubistvu.“

Drugo poglavlje

Osumnji na ubistvo“, brzo je rekao detektiv glavni inspektor Hari Nelson.

„Da, da“, brzo je dodao Fil, pogledavši u Rut kao da hoće da kaže: „Vidi, razgovaram s pravim detektivom.“ Rut je zadržala bezizražajno lice.

„Ovo je doktorka Rut Galovej“, rekao je Fil. „Ona je naš forenzički ekspert.“

„Drago mi je što smo se upoznali“, rekao je Nelson bez osmeha. Pokazao je rukom ka zaključanim vratima njene kancelarije. „Možemo li da uđemo?“

Rut je provukla elektronsku karticu i otvorila vrata. Kancelarija joj je mala, jedva tri stope u dubinu. Jedan zid je sav u policama s knjigama, na drugom su vrata, a na trećem prljav prozor s pogledom na još prljavije ukrasno jezerce. Njen radni sto se nalazi uz četvrti zid, sa uramljenim posterom Indijane Džounsua – uvek mora da objasni ironiju – iznad njega. Kad drži konsultacije, studenti ulaze i izlaze, pa drži otvorena vrata i podupre ih podupiračem u obliku mačke, koji joj je poklonio Piter. Ali sad su se vrata za njima zalupila i Fil i detektiv su stajali s nelagodnošću, preveliki za taj prostor. Naročito Nelson, koji je blokirao svu svetlost dok je stajao i mrštio se ispred

prozora. Delovao je preširoko, previsoko, previše *odraslo* za tu prostoriju.

„Izvolite“, Rut je pokazala rukom na stolice poredane pored vrata. Fil je pompezno dao prvu stolicu Nelsonu, bukvalno izbrisavši prašinu rukavom džempera.

Rut se uvukla iza stola, koji joj je dao iluziju sigurnosti, da je ona glavna. Ta iluzija se raspršila čim se Nelson zavalio na stolicu, prebacio nogu preko noge i obratio joj se jasnim, jednoličnim glasom. Imao je blag severnjački akcenat, zbog kojeg je samo zvučao još efikasnije, kao da nema vremena za spore samoglasnike Norfoka.

„Pronašli smo neke kosti“, rekao je. „Izgleda da su dečje, ali deluju kao da su stare. Potrebno nam je da znamo koliko su stare.“

Rut je ćutala, ali Fil se revnosno ubacio. „Gde ste ih našli, inspektore?“

„Nedaleko od ptičjeg rezervata. U Soltmaršu.“

Fil je pogledao u Rut. „Zar nije to tamo gde ti...“

„Znam to mesto“, presekla ga je Rut. „Zbog čega mislite da su kosti stare?“

„Smeđe su, bezbojne, ali izgleda da su u dobrom stanju. Mislio sam da je to vaše polje stručnosti“, rekao je, iznenađeno agresivno.

„Jeste“, odvrtila je Rut mirno. „Pretpostavljam da ste zato i došli?“

„Pa da li biste mogli da odredite da li su iz moderne ere ili ne?“, upitao je Nelson, ponovo ratoborno.

„Sa skorijim kostima je lakše“, kazala je Rut, „možete im odrediti starost po izgledu i površini. Starije su veća zagonetka. Ponekad je gotovo nemoguće razlikovati kosti stare pedeset godina od kostiju starih dve hiljade godina. Za to vam je potrebno određivanje starosti radioaktivnim ugljenikom.“

„Profesorka Galovej je ekspert za očuvanje kostiju.“ Ponovo Fil, brižan da ga ne izostave. „Radila je u Bosni, na ratnim grobnicama...”

„Hoćete li doći da pogledate?“, prekinuo ga je Nelson.

Rut se pretvarala da razmatra, ali, naravno, bila je krajnje fascinirana. Kosti! Na Soltmaršu! Tamo gde je bila na onom prvom nezaboravnom iskopavanju sa Erikom. Moglo bi da bude bilo šta. Moglo bi da bude nalazište. Moglo bi da bude...

„Sumnjate na ubistvo?“, upitala je.

Nelson je prvi put odavao utisak da mu je nelagodno. „Radije ne bih da kažem“, rekao je napeto, „ne u ovom trenutku. Hoćete li doći da pogledate?“

Rut je ustala. „Imam predavanje u deset. Mogu u vreme pauze za ručak.“

„Poslaću kola po vas u dvanaest“, rekao je Nelson.

Rut se potajno razočarala što Nelson nije poslao policijska kola i to sa upaljenim rotacionim plavim svetlom. Umesto toga, došao je lično, dovezao se blatnjavim mercedesom. Ona ga je čekala, kao što su se dogovorili, kod glavne kapije, a on nije čak ni izašao iz kola, samo se nagnuo preko sedišta i otvorio suvozačka vrata iznutra. Rut je ušla u kola, sa osećajem da je debela, kao i uvek kad ulazi u kola. Imala je morbidan strah od toga da neće moći da zakopča sigurnosni pojas oko sebe, ili od nekog nevidljivog senzora telesne težine podešenog da se oglasi prodornim alarmom. „Osamdeset kilograma! Osamdeset kilograma u kolima! Uzbuna! Pritisnite dugme za izbacivanje.“

Nelson je okrznuo pogledom njen ranac. „Jeste li poneli sve što vam je potrebno?“

„Da.“ Ponela je svoj priručni pribor za iskopavanje: zašiljenu lopaticu-mistriju, malu ručnu lopaticu, plastične kese za zamrzivač namenjene uzorcima, trake, svesku, olovke, četkice za slikanje, kompas, digitalnu kameru. Osim toga, preobula se u patike i obukla je jaknu s fluorescentnim trakama. Naljutila se kad je uhvatila sebe kako misli da sigurno izgleda krajnje neuredno.

„Znači, živite u pravcu Soltmarša?“, rekao je Nelson uključujući se u saobraćaj uz škripu guma. Vozio je kao manijak.

„Da“, odgovorila je Rut, s nekim odbrambenim osećajem čiji razlog nije znala. „Nju roud.“

„Nju roud!“ Nelson se glasno nasmejao. „Mislio sam da tamo žive samo ptičari.“

„Pa, čuvar rezervata za ptice je moj komšija“, kazala je Rut, mučeći se da ostane učtiva dok jednom nogom pritiska zamišljenu kočnicu.

„Ne bi mi se svidelo“, rekao je Nelson. „Suviše izolovano.“

„Meni se dopada“, odvrtila je Rut. „Bila sam tamo na iskopavanju i ostala.“

„Na iskopavanju? Arheološkom?“

„Da.“ Rut se setila onog leta pre deset godina. Kako su uveče sedeli oko logorske vatre, jeli zagorele kobasice i pevali otrcane pesme. Zvuk ptičjeg cvrkuta ujutru i močvara sva u ljubičastim cvetovima, nalik moru lavande. Pa onoga kako su im ovce poobarale šatore noću. Pa kad je Piter zaglavio odsečen talasom plime i Erik je morao da ga spasava puzeći na rukama i kolenima po blatu. Pa onog neverovatnog uzbuđenja kad su pronašli prvi drveni stub, dokaz da hendž zaista postoji. Tačno se sećala Erikovog glasa kad im je viknuo preko nadolazeće plime: „Našli smo ga!“

Okrenula se prema Nelsonu. „Tražili smo hendž.“

„Hendž? Kao Stounhendž?“

„Da. To samo znači nabijeno zemljano uzvišenje sa jar-
kom oko njega. Obično sa stubovima unutar kruga.“

„Negde sam pročitao da je Stounhendž samo veliki sun-
čani sat. Način da odrede doba dana.“

„Pa, ne znamo čemu je tačno služio“, rekla je Rut, „ali
može se sa sigurnošću reći da je uključivao nekakav ritual.“

Nelson ju je prostrelio čudnim pogledom.

„Ritual?“

„Da, obožavanje, ponude, žrtve.“

„Žrtve?“, ponovio je Nelson. Sad je izgledao iskreno zain-
teresovan, iz glasa mu je nestalo neke jedva primetne note
nipodaštavanja.

„Pa, ponekad nalazimo dokaze o podnošenju žrtava.
Lonci, koplja, životinjske kosti.“

„A ljudske kosti? Da li ikada nađete ljudske kosti?“

„Da, ponekad i ljudske kosti.“

Zavladala je tišina, a onda je Nelson rekao: „Čudno mesto
za taj hendž, zar ne? Odmah uz more.“

„Ovo tada nije bilo more. Predeo se menja. Pre samo
deset hiljada godina ova zemlja je još bila povezana sa kon-
tinentom. Mogli ste da pešačite odavde do Skandinavije.“

„Šalite se!“

„Ne. Kings Lin je nekad bio veliko plimno jezero. To i
znači reč 'lin'. Keltska reč za jezero.“

Nelson se okrenuo da je sumnjičavo pogleda, usled čega
su kola uznemiravajuće naglo skrenula. Rut se zapitala da li
sumnja da je sve izmislila.

„Pa ako ova oblast nije bila more, šta je bila?“

„Močvarna ravnica. Mislimo da je hendž bio na ivici
močvare.“

„I dalje mi se čini kao čudno mesto da podigneš nešto
takvo.“

„Močvarno zemljište je veoma važno u praistoriji“, objasnila je Rut, „to je vrsta simboličkog predela. Smatramo da je bilo važno zato što je veza između kopna i mora, ili između života i smrti.“

Nelson je frknuo. „Kako rekoste?“

„Pa, močvara nije ni suvo kopno, a nije ni more. Ona je nekakva mešavina i jednog i drugog. Znamo da je bila važna praistorijskom čoveku.“

„Kako znamo?“

„Nalazili smo predmete ostavljene na rubu močvara. Votivne posude.“

„Votivne?“

„Za ponude bogovima, ostavljene na specijalnim ili svetim mestima. A ponekad i tela. Jeste li čuli za tela iz tresetišta? Za 'čoveka iz Lindoua'?“

„Kao da jesam nešto“, rekao je Nelson oprezno.

„Tela sahranjena u tresetu se gotovo savršeno očuvaju, ali neki smatraju da su tela namerno sahranjena u treset. Da bi se umilostivili bogovi.“

Nelson ju je ponovo prostrelio pogledom, ali nije ništa rekao. Sad su se približavali Soltmaršu, vozili su se uzbrdo, s puta ka parkiralištu za posetioce. Okolo su, kao izgubljene, šibane vetrom, stajale table sa spiskovima ptica koje se mogu naći u močvari. Zamandaljeni kiosk s reklamom za sladoled, sad izbledelih drečavih boja. Činilo se nemoguće zamisliti ljude kako ovde prave izlete, uživaju u sladoledu na suncu. Predeo je izgledao kao stvoren za vetar i kišu.

Parking je bio prazan izuzev usamljenih policijskih kola. Iz njih je izašao jedan čovek dok su im prilazili i stajao je tamo, izgledao kao da se smrzava i da mu je svega dosta.

„Doktorka Rut Galovej“, odsečno ih je upoznao Nelson. „Detektiv narednik Klaf.“

Detektiv Klaf je sumorno klimnuo glavom. Rut je stekla utisak da ne žudi baš za tim da provodi vreme u vetrovitom močvari. Nelson je, međutim, izgledao poletno, lagano je potrčao, kao trkački konj pred galop. Poveo ih je šljunčanom stazom zvanom „staza posetilaca“. Prošli su pored drvenog skrovišta, sagrađenog na šipovima iznad močvare. Bilo je prazno, osim nekoliko omota od čipsa i limenke od koka-kole na okolnoj platformi.

Nelson je, bez zaustavljanja, pokazao na otpatke i dreknuo: „U kesu s tim.“ Rut je morala da se divi njegovoj temeljnosti, iako ne i manirima. Palo joj je na pamet da je policijski rad sigurno umnogome sličan arheologiji. I ona bi stavila u kesu sve što nađe na licu mesta, pažljivo bi to etiketirala, kako bi obezbedila kontekst. I ona bi bila spremna da traga danima, nedeljama, u nadi da će naći nešto od važnosti. Shvatila je, uz iznenađni drhtaj, da se i ona prevashodno bavi smrću.

Rut se zadihala dok nisu stigli na lice mesta, ograđeno plavo-belom policijskom trakom koja ju je podsetila na saobraćajne nesreće. Nelson je sad bio desetak metara ispred njih, s rukama u džepovima, glave malo isturene napred kao da njuši vazduh. Klaf mu je prišao teškim korakom i stao iza njega, sa plastičnom kesom u rukama, u kojoj su se nalazili otpaci sa skrovišta za posmatranje ptica.

Iza trake se nalazila plitka rupa, dopola ispunjena blatnjavom vodom. Rut se sagla i prošla ispod trake pa kleknula da pogleda. Bilo je jasno vidljivo da su u gustom blatu ljudske kosti.

„Kako ste našli ovo?“, upitala je.

Odgovorio joj je Klaf. „Neka prolaznica, u šetnji s psom. Životinja je zapravo imala kost u čeljustima.“

„Jeste li je sačuvali? Kost, mislim.“

„U stanici je.“

Rut je brzo fotografisala mesto i skicirala jednostavnu mapu u svesci. Ovo je daleki zapad močvare; nikada ranije nije kopala ovde. Žalo gde su našli hendž nalazi se oko tri kilometra na istok. Čučeći na blatnjavom tlu, počela je da polako vadi vodu koristeći plastičnu laboratorijsku čašu iz svog kompleta za iskopavanje. Nelson samo što nije poskakivao od nestrpljenja.

„Zar ne možemo da vam pomognemo u tome?“, upitao je.

„Ne“, odgovorila je Rut kratko.

Kad u rupi više gotovo nije bilo vode, Rut je srce brže zakucalo. Pažljivo je izvadila još jednu čašu vode i tek tad je posegnula u blato i izložila nešto što je bilo ravno pritisnuto uz tamnu zemlju.

„Pa?“ Nelson se nestrpljivo nagnuo preko njenog ramena.

„To je telo“, kazala je Rut sa oklevanjem, „ali...“

Polako je uzela mistriju. Ne sme da žuri. Svojim je očima videla kako sav trud na iskopinama propadne zbog jednog trenutka neopreznosti. I tako, dok je Nelson pored nje škrgutao zubima, ona je nežno podizala i sklanjala mokru zemlju. U jarku je ležala izložena ruka, blago savijenih prstiju, s narukvicom od nečeg što je izgledalo kao trava.

„Boktel!“, promrmljao je Nelson iznad njenog ramena.

Sad je radila bezmalo kao u transu. Zabeležila je nađeno na svojoj mapi, zabeležila je kakav mu je položaj. Zatim je fotografisala, a onda ponovo počela da kopa.

Ovoga puta mistrija je naišla na metal. I dalje radeći polako i pedantno, Rut je posegnula dole i izvadila predmet oslobođen od blata. Mutno se presijavao na zimskoj svetlosti, para u česnici: grudva iskrivljenog metala, polukružnog oblika.

„Šta je to?“ Činilo se kao da Nelsonov glas dopire iz podzemnog sveta.

„Mislim da je tork“, odgovorila je Rut sanjalačkim glasom.

„Šta je, dođavola, tork?“

„Ogrlica. Verovatno iz gvozdеног doba.“

„Gvozdeno doba? Kad je to bilo?“

„Pre otprilike dve hiljade godina“, odgovorila je Rut.

Nelson je odvezao Rut nazad do univerziteta. Izgledao je kao da je potonuo u sumorno raspoloženje, dok je Rut bila u stanju visokog uzbuđenja. Telo iz gvozdеног doba, jer su ta tela zacelo iz gvozdеног doba, vremena ritualnog klanja i ostavljanja izuzetnih dragocenih predmeta. Šta to znači? Daleko je od hendža, ali može li biti da su ta dva otkrića međusobno povezana? Hendž je iz ranog gvozdеног doba, više od hiljadu godina pre gvozdеног doba. Ali zar je moguće da dva nalazišta na istoj stazi nisu obična slučajnost? Jedva je čekala da kaže Filu. Možda bi trebalo da obaveste štampu; možda je publicitet upravo ono što je potrebno katedri.

„Sigurni ste u datiranje?“

„Prilično sam sigurna kad je reč o torku, da definitivno potiče iz gvozdеног doba, a čini se logično da je telo sahranjeno sa njim. Ali možemo da sprovedemo datiranje ugljenikom četrnaest kako bismo bili sigurni.“

„Šta je to?“

„Ugljenik četrnaest je prisutan u Zemljinoj atmosferi. Biljke ga unose u sebe, životinje jedu biljke, a mi jedemo životinje. Tako apsorbuje ugljenik četrnaest, a kad umremo, prestanemo da ga apsorbuje pa ugljenik četrnaest počinje da se raspada u našim kostima. Tako da možemo da odredimo starost kosti merenjem ugljenika četrnaest koji je preostao u njoj.“

„Koliko je to precizno?“

„Pa, kosmička radijacija može da iskrivi nalaze – Sunčeve pege, Sunčeve baklje, nuklearne probe, takve stvari. Ali može da bude precizno u opsegu od nekoliko stotina godina. Tako da ćemo moći da odredimo da li su kosti okvirno iz gvozdеног doba.“

„A kad je to tačno bilo?“

„Ne mogu da kažem baš tačno, ali ugrubo od sedamsto-te godine pre nove ere do četrdeset treće godine nove ere.“

Nelson je za trenutak ćutao, razmišljajući o tome, a onda je upitao: „Zašto bi telo iz gvozdеног doba bilo ovde sahranjeno?“

„Kao ponuda bogovima. Moguće da je bilo vezano. Vidite onu travu oko ručnih zglobova? To bi mogla da bude neka vrsta užeta.“

„Isuse. Neko je vezan i ostavljen da umre?“

„Pa... možda, ili je možda već bio mrtav pre nego što je ovde ostavljen. Možda je vezan samo da bi ostao na mestu.“

„Isuse“, kazao je on ponovo.

Rut se iznenada setila zašto je ovde, u ovim policijskim kolima, sa ovim čovekom. „Zašto vi mislite da bi kosti mogle biti iz modernog doba?“, upitala je.

Nelson je uzdahnuo. „Pre desetak godina nestalo je dete. Ovde, u blizini. Nikad nismo našli telo. Mislio sam da je možda ona.“

„Ona?“

„Zvala se Lusi Dauni.“

Rut je ćutala. Kad čuješ ime, sve nekako postane stvarnije. Najzad, zar nije arheolog koji je otkrio prvo telo modernog doba isto tako dao ime onome što je pronašao? Čudno, ali i ona je nazvana Lusi.

Nelson je ponovo uzdahnuo. „Stizala su mi pisma o slučaju Lusi Dauni. Neobično je ono što ste danas rekli.“

„Koje?“, upitala je Rut zbunjeno.

„Ono o ritualu. U tim pismima je bilo svakakvih buda-laština, ali rečeno je i da je Lusi žrtvovana i da ćemo je naći tamo gde se susreću zemlja i nebo.“

„Gde se susreću zemlja i nebo“, ponovila je Rut. „Ali to bi moglo da bude bilo gde.“

„Da, ali ovo mesto nekako izgleda kao kraj sveta. Zato sam, kad sam čuo da su nađene kosti...“

„Pomislili da bi mogle biti njene?“

„Da. Teško je za roditelje kad ne znaju. Ponekad im pronalaženje tela daje šansu da ih ožale.“

„Znači, sigurni ste da je mrtva?“

Nelson je za trenutak ćutao pre nego što je odgovorio, usredsređen na preticanje kamiona sa unutrašnje strane. „Da“, rekao je konačno. „Petogodišnje dete nestalo u novembru i bez traga i glasa narednih deset godina. Sasvim sigurno mrtva.“

„U novembru?“

„Da, još malo pa u dan pre deset godina.“

Rut je pomislila na novembar, na sve mračnije noći, na vetar što zavija nad močvarama. Pomislila je na roditelje kako čekaju, kako se mole za povratak kćeri, kako se trzaju na svaki telefonski poziv, u nadi da će svaki dan možda doneti vesti. Pa polako povlačenje nade, tupa izvesnost gubitka.

„Roditelji“, upitala je. „Da li i dalje žive ovde u blizini?“

„Da, žive na Fejkenem veju.“ Naglo je skrenuo da izbegne kamion. Rut je zatvorila oči. „U slučajevima kao što je ovaj“, nastavio je, „to su obično roditelji.“

Rut se zagrcnula. „Roditelji ubiju dete?“

Nelsonov glas je bio bezizražajan, sa izraženim severnjačkim izgovorom. „U devet od deset slučajeva. Imaš roditelje skrhane, daju konferencije za štampu, liju reke suza, a onda nađemo dete zakopano u bašti iza kuće.“

„Užasno.“

„Jeste. Ali u ovom slučaju... Ne znam, siguran sam da nisu oni. Bili su to fini ljudi, ne više mladi, godinama su pokušavali da dobiju bebu, a onda se rodila Lusi. Obožavali su je.“

„Kako je to strašno za njih“, kazala je Rut neadekvatno.

„Strašno, da.“ Nelsonov glas je bio ravan. „Ali nikada nas nisu krivili. Nikada nisu krivili ni mene ni tim. Još mi šalju čestitku za Božić. Zato sam...“ Zastao je za sekundu. „Zato sam želeo rezultat, za njih.“

Stigli su do univerziteta. Nelson je zaustavio uz škripu kočnica pred zgradom prirodnih nauka. Studenti koji su žurili na predavanja okretali su se i zurili. Iako je bilo tek pola tri, već je počelo da se smrkava.

„Hvala za vožnju“, kazala je Rut pomalo s nelagodnošću. „Odrediću vam starost tih kostiju.“

„Hvala“, odvratio je Nelson. Pogledao je u Rut kao da je vidi prvi put. Najednom je postala svesna svoje razbarušene kose i kaljave odeće. „Ovo otkriće... Može biti važno za vas?“

„Da“, odgovorila je Rut. „Može.“

„Drago mi je da je bar neko srećan.“ Čim je Rut izašla iz kola, odvezao se bez pozdrava. Mislila je da ga više nikad neće videti.

Treće poglavlje

Nelson je presekao preko dve saobraćajne trake dok je vozio prema Kings Linu. Kola su mu bila neobeležena, ali smatrao je pitanjem časti da uvek vozi kao da juri osumnjičenog. Uživao je u izrazu lica uniformisanih policajaca koji ništa ne slute pa ga zaustave zbog prekoračenja brzine, a on im mahne legitimacijom ispred nosa. U svakom slučaju, ova ruta mu je bila toliko poznata da bi mogao da vozi i u snu; pored industrijske zone i fabrike supe *Kembel*, pa London roudom i kroz lučni prolaz starih gradskih zidina. Doktorka Rut Galovej bi mu sigurno rekla koliko su te zidine stare: „Ne mogu da budem potpuno precizna, ali procenjujem da su podignute pre ručka u petak prvog februara hiljadu petsto pedeset šeste.“ Ali za Nelsona su one predstavljale samo poslednju saobraćajnu gužvu pre nego što stigne u policijsku stanicu.

On nije ljubitelj ove oblasti u koju je došao da živi. Severnjak je, rođen u Blekpulu, nedaleko od keja Golden majl. Pohađao je katoličku gimnaziju Sveti Džozef (Sveti Džo, kako su je zvali lokalno) i ušao u policiju kao kadet, sa šesnaest godina. Od samog početka je voleo svoj posao. Voleo je drugarstvo, dežurstva, fizički napor, osećaj da radi nešto što vredi. I mada to nikad ne bi priznao, voleo je čak i

papirologiju. Nelson je metodičan, voli spiskove i rasporede, i odlično mu ide da odmah pređe na stvar, bez suvišne priče. Uzdigao se u službenoj hijerarhiji i ubrzo je imao prilično dobar život: zadovoljavajući posao, sebi slične ortake, petkom uveče pab, subotom utakmica, nedeljom golf.

Ali onda je iskrsnuo posao u Norfoku i njegova žena Mišel ga je naterala da ga prihvati. Unapređenje, više novca i „prilika da žive na selu“. Ko pri zdravoj pameti – mislio je Nelson – želi da živi na selu? Samo krave i blato i meštani koji izgledaju kao rezultat nekoliko generacija brakova između rođaka. Ali popustio je i preselili su se u Kings Lin. Mišel je počela da radi u luksuznom frizerskom salonu. Poslali su devojčice u privatne škole i dolazile su kući i smejale se njegovom akcentu („ne kaže se tako, tata, nego ovako...“). Išlo mu je dobro, postao je detektiv inspektor dvostruko brže, čak se pričalo i o višem položaju. Sve dok nije nestala Lusi Dauni.

Nelson je skrenuo, bez davanja migavca, na parking stаницe. Mislio je na Lusi i na telo u močvari. Oduvek je bio ubeđen da je Lusi zakopana negde blizu Soltmarša, i kad su nađene one kosti, pomislio je da je kraj najzad blizu. Ne srećan kraj, ali makar kraj. A sad mu ova doktorka Rut Galovej kaže da su kosti od tela iz nekog prokletog kamenog doba. Isuse, šta je sve izbrbljala o hendžovima i pogrebima i pešačenju do Skandinavije. Isprva je pomislio da se zeza. A onda, kad su stigli na lice mesta, video je koliko je profesionalna. Divio se tome kako sve radi polako i pažljivo, piše beleške, snima, prosejava dokaze. Tako bi trebalo da se radi policijski posao. Mada ona nikad ne bi mogla da bude policajka. Pre svega, previše je gojazna. Šta bi Mišel rekla za ženu koja do te mere nije u kondiciji da se zadiše posle pet minuta pešačenja? Bila bi istinski užasnuta. Opet, nije mogao da zamisli